

Zaaien en oogsten

D66 en stabilisatie van aanhang

LINZE SCHAAP *

Een partij die zichzelf respecteert, re-specteert zichzelf. In dit kader kunnen we de artikelen zien die in de laatste nummers van Idee 66 zijn geplaatst.¹ In het eerste gaat Peter van Eyk in op het omgaan met macht, op de vraag wat macht eigenlijk is en welke de relatief sterke machtsbases van D66 zijn. Hij houdt een pleidooi voor het kiezen van een strategie die D66 moet helpen de einddoelen te bereiken. In het tweede artikel gaan Hans Jeekel en Meine Henk Klijsma dieper in op een van de machtsbases, nl. 'aantal'. Ze laten zien dat in de electorale aanhang van D66 twee golfbewegingen te zien zijn. De eerste golfbeweging is die van de wisselende kiezersaantallen door de jaren heen: de pieken van 1970, 1977-1981, 1987 en de dalen van 1974 en 1984. De tweede golfbeweging is minder bekend. De groei van de aanhang begint in de Randstad en waaiert van daaruit uit over de rest van het land. Als vervolgens de aanhang in de Randstad kleiner wordt gaat ook deze neergang over het hele land. Zowel groei als verval verlopen in de rest van het land minder heftig dan in de Randstad.

Daarnaast maken de beide auteurs aannemelijk dat de aanhang van D66 vooral te vinden is in de forensengemeenten (zij het de minder exclusieve) en de grote steden. Al speculerend komen ze tot de conclusie dat de D66-aanhang zich vooral bevindt onder 'de gemakkelijk beïnvloedbaren onder het toch al meest modieuze en trendy deel van de bevolking'.² Tot slot doen ze enkele aanbevelingen (net als Peter van Eyk in zijn artikel) voor een strategie.

In deze bijdrage wil ik over zo'n strategie enige opmerkingen maken (zonder al teveel pretenties), waarbij ook ik ervan uitga dat gebrek aan stabiliteit een probleem is waar D66 iets aan kan doen.

Wat willen we oogsten?

Opmerken dat D66 een weinig stabiele aanhang heeft is het intrappen van een opening die ooit bedoeld is geweest voor een deur. Wie verkiezingsuitslagen en opiniepeilingen ziet kent de schommelingen; trouwe aanhangers kennen de grapjes over D33.³ Maar het probleem van de instabiele aanhang is niet het enige. D66 heeft te weinig leden; we hebben de pretentie een (middel-)grote partij te zijn, maar we kunnen die nauwelijks waarmaken en dan nog ten koste van grote inzet van weinig mensen. Dit leidt ertoe dat in een niet onaanzienlijk aantal gemeenten D66 niet vertegenwoordigd is in de raad, ondanks het feit dat er voldoende kiezersaanhang voor zou zijn.

We moeten ons als partij enkele doelen stellen:

1. vergroting van het aantal leden;
2. vergroting van het aantal actieve leden;
3. binding van kiezers;
4. vergroting van het aantal (vaste) kiezers.

Zonder de overige uit het oog te (willen) verliezen lijkt het me dat de doelen 1 en 2 enige prioriteit moeten krijgen; prioriteit in de zin van: meer nadruk. Meer leden en meer actieve leden zijn nodig om welke strategie dan ook uit te voeren. Ze zijn een middel een ander doel te bereiken, nl. een stabielere aanhang. Maar ook het krijgen van een stabielere aanhang is slechts een tussendoel. Het gaat erom dat D66 zich invloed verwerft teneinde haar programma zoveel mogelijk uitgevoerd te krijgen, met als einddoel de 'radicale democratisering van de samenleving en het politieke bestel'.

Waar willen we oogsten?

De doelstelling van D66 als politieke partij, de reden van bestaan mag niet uit het oog worden verloren. Deze doelstelling geldt niet alleen landelijk, maar op alle niveaus van de samenleving (en dus ook van de overheid). Dit houdt in dat D66, het D66-geluid overal te horen moet zijn. Juist ook daarom lijkt me de tweede aanbeveling die Hans Jeekel en Meine Henk Klijsma doen op zijn zachtst gezegd minder geslaagd. Zij zijn van mening dat D66 zich moet richten op de 150 gemeenten waar we meer dan gemiddelde resultaten behalen. Daar zouden uitgebreide mogelijkheden liggen voor verdere ontwikkelingen, doordat daar (meestal) vele zwevende kiezers wonen. Voor ledenwerbers zowaar niet de gemakkelijkste groep.

Veel overheidsbeleid wordt (deels) door gemeenten gevoerd. Zouden we dan niet in alle gemeenteraden vertegenwoordigd moeten zijn? Natuurlijk is een strategie die daarop gericht zou zijn zeker op korte termijn niet succesvol te maken; derhalve zullen er keuzen moeten worden gemaakt.

Bij het maken van die keuze ligt het niet voor de hand de aandacht te richten op die gemeenten waar D66 ook in minder gunstige tijden vertegenwoordigd blijft (zij het met kleinere fracties). Beter lijkt het me onze inzet te richten op die plaatsen waar D66 net wel/net niet in de raad zitting heeft; daarvan kan D66 in 1990 de vruchten plukken.

Bij wie willen we oogsten?

Nieuwe leden zullen vooral te vinden zijn onder de vaste kiezers; zij zullen gevraagd moeten worden de consequentie te trekken uit hun trouw. Of ledenwerfac-

*De auteur is voorzitter van de regio Groningen van de Jonge Democraten.

ties onder de zwevende kiezers succes zullen hebben is een grote vraag: zullen de 'gemakkelijk beïnvloedbaren onder het toch al meest modieuze en trendy deel van de bevolking' zich laten overhalen tot binding aan een politieke partij?? Effectiever lijkt het me leden te werven onder kiezers die enige trouw kennen. Die zouden wel eens in minder grote bolwerken te vinden kunnen zijn, buiten de Randstad. Daar immers treden electorale ontwikkelingen vertraagd op; zou dat een teken kunnen zijn van meer vasthoudendheid, meer trouw aan een partijkeuze? Moet D66 dan niet juist daar kiezers aan zich binden?

Het is waar dat de aanhang in de niet-Randstedelijke gebieden kleiner is dan in de Randstad, maar de verschillen worden kleiner. Dat blijkt na een vergelijking van de uitslagen in 1977 en 1986, jaren waarin D66 goede resultaten boekte bij Tweede-Kamerverkiezingen na 'groei in sprinttempo'. De provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Zeeland en Limburg scoorden in 1986 (fors) hoger dan in 1977 in percentage van het landelijk gemiddelde. De tweede golfbeweging wordt vlakker.

Hoe moeten we zaaien?

D66 zal een keuze moeten maken wat ze wil oogsten; we zullen ook een keuze moeten maken waar we vooral willen oogsten. Maar wie goed wil oogsten moet goed zaaien. Daarbij moeten we enig onderscheid maken tussen het versterken van de partij-organisatie en stabilisering van aanhang.

Leden werven zal zo dicht mogelijk bij de mensen moeten plaatsvinden, dus decentraal. Bekeken moet worden waar succes mogelijk is. Per regio moeten aandachtsgemeenten gekozen worden. Alleen zo kan rekening worden gehouden met de graad van organisatie van de partij, karakter van partij-afdelingen, aard van de bevolking in de betrokken gemeenten. Een lange-termijnstrategie, een permanente campagne: D66 weet overal Raad!

Afhankelijk van de invulling kunnen ledenwerfactiviteiten ook een rol spelen bij het kweken van goodwill, bij het opbouwen van een reputatie van D66; die is nodig voor het krijgen van een stabielere aanhang (voor het vlakker maken van de eerste golfbeweging). Het opbouwen van een reputatie zal door de gehele partij moeten geschieden, niet alleen door een (of enkele) landelijk(e) kopstuk(ken).

Wat moeten we zaaien? Enkele aanbevelingen

D66 heeft de tijd om te zaaien. Zoals het er nu naar uit ziet zal de eerstvolgende verkiezingscampagne pas in 1989 plaatsvinden, voor het Europees Parlement. We hebben de laatste verkiezingsuitslagen (en de recente opiniepeilingen) mee. Nu moet versterking mogelijk zijn; langs lijnen van geleidelijkheid leden activeren, leden werven, kiezers binden.

Om leden te werven (en te activeren) zullen we duidelijk moeten maken waar we staan in het politieke spectrum en hoe we daar staan. Activiteiten van afdelingen en regio's moeten minder bestaan uit vergaderingen over huishoudelijke zaken, meer uit politieke bijeenkomsten. Creativiteit is geboden; preken voor eigen parochie kan slechts leden activeren, is geen

ledenwerving. Vaste kiezers moeten worden gezocht.

Door het houden van ledenwerfactiviteiten zal al enige binding van kiezers kunnen optreden. Daarnaast is het nodig dat gericht aandacht wordt besteed aan groepen (potentiële) kiezers. D66 is niet gebonden aan belangenorganisaties, ook niet aan belangen. Zonder de vrijheid van analyse en van standpuntbepaling te verliezen zouden we kunnen kijken of op dit moment al ons programma aansluit bij de belangen van bepaalde groepen in de samenleving.

D66 zou aan die belangen meer dan evenredige aandacht kunnen besteden, zeker als die door andere partijen worden verwaarloosd. Daarbij zouden we kunnen denken aan de alleenstaanden. De voorstellen van de Tweede-Kamerfractie, in het bijzonder van Louise Groenman ten aanzien van de Winkelsluitingswet zijn dan een stap in de goede richting. Aan deze groep kan ook op gemeentelijk niveau aandacht worden besteed: openstelling van gemeentehuizen in avonden, ontheffingen voor winkels, etc.

Natuurlijk is er meer nodig. De reputatie van D66 zal minstens het volgende moeten zijn: een politieke partij met een menselijk gezicht, met creatieve ideeën; ondogmatisch, met oog voor het milieu, wars van onberekenbare belemmeringen op allerlei terreinen; dit beeld is nog geen gemeengoed. We zullen hierbij moeten spreken in termen van de jaren 1980 en 1990. Oude issues moeten we vertalen.

Het moet al met al mogelijk zijn de aanhang te stabiliseren. D66 zal echter nooit een partij worden met een aanhang die haar door dik en door dun steunt, een Democratische SGP; de tijdgeest is anders. Het is de vraag of dit erg is; een politieke partij moet weliswaar enige vaste bodem hebben, maar moet ook gedwongen worden zich permanent te bewijzen en verantwoording of te leggen. Daarin ligt zeker een deel van de kracht van D66 (en voorsprong op andere partijen).

Uiteindelijk gaat het om invloed krijgen. Maar die komt niet alleen tot uiting in zetelaantal; hij kan ook tot uiting komen in veranderend gedrag, in veranderende standpunten van andere partijen. Dat kan veroorzaakt worden doordat D66 een permanente bedreiging is voor die andere partijen, juist door de ongewisheid van haar aanhang. We moeten streven naar versterking van de partij-organisatie, we moeten streven naar binding van kiezers, naar stabilisatie van de aanhang, maar laten we die invloed, hoe marginaal misschien ook niet kwijtraken.

Noten

1. Peter van Eyk, 'Niet bij ideeën alleen', *Idee 66*, jaargang 8, nummer 1, pag. 30 en 31; Hans Jeekel en Meine Henk Klijsma, 'Electoral verkenningen', *Idee 66*, jaargang 8, nummer 2, pag. 4 t/m 11.
2. *Idee 66*, jaargang 8, nummer 2 pag. 10.
3. De grappenmakers zeggen niets over D99.